

Com podem esdevenir emprenedors socials del nostre projecte

Dra. Virginia Ferrer Cerveró
Olga E. Cabrera Santacana

PID_00204872

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

Objectius.....	5
1. Per què emprenedories?.....	7
2. Què és l'emprenedoria social?.....	8
3. Projectes d'emprenedoria social jove en marxa a Catalunya.	10
Activitats.....	15

Objectius

L'objectiu d'aquest mòdul és presentar l'emprenedoria social com l'alternativa més atractiva per als graus de ciències socials per tal de donar resposta a la creació de les pròpies idees i projectes amb una orientació d'impacte social i enfocament integrador de la complexitat i el bé en comú. Però abans

1. Per què emprenedories?

Embastarem breument el concepte d'*emprenedoria* i la diversitat de formes i orientacions emprenedores.

L'*emprenedoria* és el conjunt d'activitats, actituds i competències d'un individu o grup d'individus que associats decideixen portar endavant una iniciativa amb valor econòmic i social assolint un cert risc. Hi ha molts tipus d'*emprenedories*: segons l'orientació al lucre, poden ser lucratives o no lucratives; segons el model d'empresa i forma jurídica que tenen, poden empresaris individuals, societats limitades, societats anònimes, cooperatives, etc.; segons el sector, que pot ser molt divers, per exemple: alimentari, turisme, maquinària, químic, audiovisuals, etc.; segons la base, poden ser tecnològics, culturals, ecoambientals o socials; segons el nivell de risc, el nivell d'innovació, si són urbanes o rurals, si són d'extracció, o industrials de producció o de serveis, etc.

El que ha succeït és que moltes empreses, finalment, no han desenvolupat aquella dimensió social que de fet hauria d'estar inclosa en tota empresa com a última finalitat i per això s'ha desenvolupat la responsabilitat social corporativa (RSC). Aquest identifica les accions concretes d'una empresa que potser destrueix el medi ambient, no reparteix beneficis o explota els treballadors, o incrementa la plusvàlua amb l'augment de preus o amaga beneficis en paradisos fiscals, però a canvi genera accions compensatòries o simbòliques de retorn social. També hi ha empreses que ni tan sols generen RSC i solament s'han quedat en el valor econòmic, en la creació de riquesa i la generació de plusvàlua i sense equilibrar mitjans i finalitats. Per això entenem que no hi ha un sol tipus d'*emprenedoria*, sinó diferents, i anomenem en aquest apartat *emprenedories*.

2. Què és l'emprenedoria social?

Un emprenedor social és aquell que clarament equilibra la seva acció econòmica amb l'impacte social. Un emprenedor social combina creació de riquesa econòmica i millora social i comunitària, identificant i resolent els problemes socials a escala micro, meso o gran escala. Així com les persones empresàries creen i transformen indústries senceres, les persones emprenedores socials actuen com a agents de canvi per a la societat, aprofitant les oportunitats que hi ha, sense perdre la finalitat de millorar els sistemes, inventar i difondre nous enfocaments i avançar en solucions sostenibles que generin valor social.

Citant Bornstein (2005), els emprenedors socials són forces transformadores, gent amb noves idees per a abordar problemes importants i que són incansables en la consecució de les seves idees. Bornstein apunta la descripció de l'emprenedor construïda per A. Schumpeter com la necessària font de "destrucció creativa" per a avenços econòmics importants.

A diferència dels empresaris tradicionals, les persones emprenedores socials busquen en primer lloc generar valor social a més de guanys. I a diferència de la majoria de les organitzacions no lucratives, el seu treball està dirigit no solament cap a canvis immediats, sinó incideixen en els petits efectes, que porten a canvis radicals i de llarg termini.

En definitiva, implica repensar el paper que té l'empresa en la societat. L'emprenedoria social representa l'intent d'usar l'"eina" empresa com un mitjà i no com una finalitat, per a l'assoliment de metes socials col·lectives, prioritzant l'enfocament ètic, social i ambiental.

"Les persones emprenedores socials identifiquen els recursos on les altres persones només veuen problemes. Veuen la ciutadania com la solució, no el beneficiari passiu. Comencen amb l'assumpció de competències i donant curs als recursos en les comunitats que estan servint".

David Bornstein, autor de *How to Change the World: Social Entrepreneurs and the Power of New Ideas* (2005).

El treball d'un emprenedor social és reconèixer quan una part de la societat s'ha quedat encallada i proporcionar noves maneres de sortir de l'embús. L'emprenedor troba el que no funciona i resol el problema canviant el sistema, difonent la solució i persuadint societats senceres a prendre nous passos.

Identificar i resoldre els grans problemes socials requereix una persona compromesa amb una visió i determinació per a persistir davant probabilitats aclaparadores. En última instància, les persones emprenedores socials es veuen

obligades a produir un impacte mesurable mitjançant l'obertura de nous camins per les persones marginades i desfavorides, i aprofitar el potencial complet de la societat per aconseguir un canvi social.

A l'*Informe agregat balanç social 2011* de la Xarxa d'Economia Solidària es calcula que aquest sector aporta aproximadament un 5% del PIB a Catalunya:

“No hi ha dades ni estadístiques generals del sector, però fent una estimació es podria dir que a Catalunya hi ha prop de 15.000 entitats de l'ESS que impliquen una xifra de negoci de més de 10.000 milions d'euros anuals, cosa que equivaldria aproximadament a un 5% del PIB de Catalunya el 2011. En qualsevol cas, l'ESS inclou un ampli ventall de bones pràctiques econòmiques tant de producció, distribució, comercialització, consum, estalvi o inversió, però com a sector emergent cal encara recórrer un llarg camí d'articulació territorial i intersectorial.”

La Xarxa d'Economia Solidària (XES) aplega centenars d'emprenedors socials en aquests col·lectius:

- Cooperatives
- Cooperatives de consum
- Cooperatives de serveis
- Cooperatives de segon grau
- Associacions
- Associacions de segon grau
- Fundacions
- Societats laborals
- Societats mercantils

Cada any fa un balanç social d'aquest tipus d'empreses per a poder mesurar l'impacte social que tenen a partir de nombrosos indicadors clau. En aquets document podeu revisar el darrer balanç publicat del 2011.

En les últimes dues dècades s'ha produït una explosió de l'esperit empresarial i una sana competència en el sector social, que ha descobert el que el sector empresarial ha après de la via fèrria, el mercat de valors i la revolució digital: res no és tan poderós com una idea nova i gran si està en mans d'una persona empresària de primera classe.

“Els emprenedors socials no s'accontenten només a donar un peix o ensenyar a pescar. No descansaran fins que hagin revolucionat la indústria de la pesca”.

Bill Drayton, CEO, president i fundador d'Ashoka

Aquesta revolució està canviant fonamentalment la forma en què la societat s'organitza i la manera com ens acostem als problemes socials.

3. Projectes d'emprenedoria social jove en marxa a Catalunya

Les històries que apareixen en els nous herois socials mostren el treball de les persones emprenedores socials. Les innovacions ens porten l'electricitat, aigua, medicines i altres eines de canvi de vida i recursos a les persones en el món en desenvolupament. Cada història il·lustra els resultats possibles quan una idea innovadora s'ajunta amb una estratègia d'acció i la voluntat indomable d'una persona amb carisma d'empresària.

En aquesta pàgina web podreu trobar exemples d'empreses socials muntades per joves, històries de vida d'emprenedors socials, molts recursos i uns quants exemples d'empreses i emprenedoria social gràcies a l'impuls del Programa marc de l'emprenedoria social a Catalunya de la Generalitat de Catalunya el 2013.

Web recomanada

<http://www.emprenedoriasocial.cat/>

Font: Programa d'emprenedoria social de la Generalitat de Catalunya, 2013

Amics de la Gent Gran - La Bufanda de la Iaia

Nova línia d'activitat per a produir i comercialitzar roba de punt feta principalment per persones grans per a contribuir a potenciar l'envelliment actiu i combatre la soledat generant nous recursos econòmics per a l'entitat.

ANIA: Associació Nacional d'Interiorisme Adaptat

Aplicar innovacions al disseny d'interior, especialment de les llars, per a millorar la qualitat de vida de les persones amb mobilitat reduïda i oferint serveis integrals.

Apptivisme

Desenvolupament i comercialització d'aplicacions mòbils d'entreteniment per a comprendre el funcionament dels mecanismes de participació ciutadana.

Canalcomunica

Creació d'una plataforma de diàleg entre empreses emissores de contingut mediàtic i col·lectius receptors per tal de fomentar l'esperit crític i el consum responsable.

Cafè del Centre SCCL

Cooperativa que gestiona restaurants de cuina de qualitat amb productes locals i de temporada, de manera que fomenta el consum responsable i contribueix a la dinamització del territori, en espais de patrimoni de cooperatives històriques.

Centre de formació i assessoria d'imatge i estètica Cebado - El Llindar

Creació de llocs de treball per a joves mitjançant serveis de perruqueria i estètica en col·laboració amb una marca de reconegut prestigi en el sector.

Compensanatura Acciónatura

Protecció d'espais naturals de màxim interès i en risc que ofereix la possibilitat de compensar sòl ocupat per sòl protegit i desenvolupar indicadors de responsabilitat mediambiental europeus.

Cooperativa Social El Regadiu Vell de Navarcles

Posada en valor, des de la cooperació públicoprivada, de zones de regadiu en desús per tal que persones aturades de la localitat les converteixin en horts socials.

CR TEA CC

Centre de recursos de cooperació públicoprivada per a oferir serveis i activitats d'atenció a nens amb trastorn d'espectre autista i a les seves famílies.

Empleadas del hogar Cooperativa

Capacitació de dones en risc d'exclusió per tal de professionalitzar serveis d'atenció domiciliària.

Exportar Roba Amiga

Ampliació de l'activitat d'una entitat dedicada al tractament de la roba de segona mà, exportant roba reciclada i obrint nous canals de comercialització amb empreses socials en els països destinataris del Tercer Món.

Fundació Futur

Xarxa de botigues franquiciades de menjar preparat per al públic en general, que amb aliança amb entitats i institucions socials ofereix preus assequibles per a gent sense recursos.

Fundació guifi.net

Xarxa de telecomunicacions de comuns, oberta i lliure que facilita l'accés de la societat a una Internet assequible i de qualitat a qualsevol punt del territori. Funciona des del 2008 i compta amb la col·laboració d'universitats.

Marianao Bike

Taller de serveis de manteniment i reciclatge de bicicletes per a facilitar processos de formació de treball de joves en risc d'exclusió creant una nova activitat econòmica en el marc de la institució.

Gra d'arròs Amunt. Ebre

Producció i distribució de productes de les Terres de l'Ebre creant una marca d'arròs ecològic per a afavorir el desenvolupament territorial amb la implicació de productors locals i creant llocs de treball per a persones en risc d'exclusió.

IPUC

Plataforma virtual de recollida, tractament i difusió de dades del territori per al seu ús en dinàmiques participatives de transformació urbanística.

Growinpallet

Serveis de creació d'horts urbans per a la producció ecològica en espais i terrasses públiques o privades creant una comunitat d'agricultors urbans.

L'Auró, colònies inclusives i vacances en família

Granja escola terapèutica adaptada per a la educació en el lleure d'infants i joves amb mobilitat reduïda que ofereix teràpies alternatives (horticultura, zooteràpia o arteràpia).

La Gaiata

Serveis de silvopastoralisme. Amb un ramat de cabres autòctones es gestionen de forma sostenible els boscos i d'aquesta manera es prevenen els incendis forestals i es contribueix a l'equilibri mediambiental.

Dinamització del Miracle

Dinamització econòmica del patrimoni històric i cultural del monestir del Miracle.

Les Teies SCCL

Empresa de serveis per a la producció d'energia sostenible amb biomassa forestal que contribueix a la generació d'energia neta, a la prevenció d'incendis i al desenvolupament rural.

Xarxa Mengem

Xarxa catalana de distribució i comercialització de productes locals i de qualitat per al foment del consum responsable i de proximitat.

Nútrim

Centre que ofereix serveis d'educació en la salut per a incrementar la prevenció, promoure un consum coherent de recursos sanitaris i millorar la qualitat de vida de les persones.

Rebot 2.0

Distribució de productes alimentaris de proximitat.

Ós dels Pirineus Acció natura

Creació i comercialització de la marca "Ós dels Pirineus" amb l'objectiu de posar en valor i desenvolupar el territori d'alta muntanya.

Recossira

Serveis d'acompanyament i gestions personalitzats per a persones grans no dependents residents en zones rurals, amb la qual cosa s'afavoreix que envelleixin amb més qualitat de vida.

SAÓ-Prat

Serveis de disseny gràfic i desenvolupament web per a facilitar processos de formació de treball de joves en risc d'exclusió incorporant una nova d'activitat a una entitat de llarg recorregut social.

Verdallar, SL

Nova línia d'activitat econòmica que posa en valor el patrimoni de l'entitat social per a la producció i distribució de productes ecològics amb l'objectiu de facilitar la inserció de persones amb discapacitats psíquiques i malalties mentals.

Viu la terra, practica l'ecoturisme!

Nova línia de la Xarxa de Custòdia del Territori que ofereix paquets d'ecoturisme en espais naturals per a donar-los a conèixer, sensibilitzar la societat del valor que tenen i contribuir al desenvolupament rural.

VK associació

Nova línia de negoci de l'entitat social que comercialitza oli d'oliva a Taiwan per mantenir i crear llocs de treball per a persones amb discapacitats psíquiques.

Activitats

Activitat d'aprenentatge 1. Històries d'emprenedors socials: passos per a emprendre

1) Descripció de l'activitat

En l'activitat següent, que hem titulat *Històries d'emprenedors socials: passos per a emprendre*, heu de revisar cinc històries de vida d'emprenedors socials i identificar en una taula quins són els passos necessaris que han permès als protagonistes emprendre el projecte.

2) Objectius de l'activitat didàctica

- Analitzar històries de vida d'emprenedors socials.
- Identificar els passos que calen per a emprendre un projecte socioemprenedor.
- Redescobrir noves formes de fer per a desenvolupar el projecte.
- Veure la xarxa de valor que s'ha de crear.
- Aprofitar al màxim el talent de què es disposa per tal destinar esforços concrets a feines concretes.

3) Desenvolupament de l'activitat

Aquesta activitat es pot desenvolupar de forma individual o en grup si diverses persones fan el projecte. En aquest cas heu d'escollir i revisar cinc històries de vida d'emprenedors socials del llibre publicat el 2013 per la Generalitat de Catalunya, des del Programa marc de l'emprenedoria social a Catalunya *Històries d'emprenedors socials*.

Identifiqueu els passos per a construir el projecte, des de la primer la idea, la xarxa de contactes, les habilitats i els coneixements d'un emprenedor social, la viabilitat econòmica i en recursos que té, les persones clau per a desenvolupar-lo i els elements que són necessaris considerar per a desenvolupar-lo, xarxa de valor per a iniciar l'activitat. A partir d'aquesta activitat identificarem quins passos tenim treballats i identificarem en quin punt hem de destinar més esforços i en quin ja tenim els recursos necessaris. En definitiva, detectarem el capital propi competencial, individual i de grup.

Aquí podeu fer una taula comparativa entre les vostres característiques, el vostre perfil personal, formatiu, experiències clau en la vostra vida, objectius que perseguiu, actituds, aptituds, aspiracions professionals, sensibilitats, etc. amb les dels protagonistes de les històries de vida, i identificar fins a quin punt teniu moltes competències emprenedores o encara us en faltarien.

Competències emprenedores	ES A	ES B	ES C	ES D	JO
Perfil professional					
Perfil acadèmic formatiu					
Experiències clau					
Objectius					
Actituds					
Aspiracions professionals					
Sensibilitats					
Etc.					

4) Competències transversals que es pretenen desenvolupar

- Capacitat per a buscar, identificar, organitzar i utilitzar adequadament informació.
- Capacitat per a l'anàlisi crítica i la síntesi.
- Capacitat per a emprendre i innovar.
- Capacitat per a adoptar actituds i comportaments d'acord amb una pràctica professional ètica i responsable.
- Capacitat per a comunicar correctament, per escrit o oralment, tant en les llengües pròpies com en una llengua estrangera.

- Capacitat per a utilitzar i aplicar les tecnologies de la informació i la comunicació en els àmbits acadèmic i professional.
- Capacitat per a analitzar, organitzar i planificar l'activitat professional de manera òptima.
- Capacitat per a treballar en equip i en xarxa en entorns multidisciplinaris.

5) Resum i conclusions

Perquè els projectes aprofitin al màxim el seu capital competencial, cal analitzar tots els passos per a emprendre socialment i reflexionar sobre la situació de cada un.

Activitat d'aprenentatge 2. La dimensió social de l'emprenedoria

1) Descripció de l'activitat

En l'activitat següent, que hem titulat *La dimensió social de l'emprenedoria*, heu de dur a terme un procés d'anàlisi i reflexió sobre la dimensió social dels projectes d'emprenedoria social que us hem exemplificat en l'apartat 3, on trobareu els enllaços als darrers projectes socio-emprenedors llançats des de la Generalitat de Catalunya el 2013. L'objectiu d'aquesta activitat és que elaboreu una graella amb cinc d'aquests projectes per a descobrir i detectar els indicadors socials de cadascun i si tenen un impacte sobre les persones i societat de forma ètica i solidària, generant dinàmiques d'acord amb un model d'economia transformadora i de benestar en comú.

Informe agregat balanç 2011.XES

<http://www.xes.cat/docpdf/xsd1066.pdf>

2) Objectius de l'activitat didàctica

- Profunditzar la dimensió social de l'emprenedoria social.
- Descobrir de forma inductiva i identificar indicadors d'impacte i millora social.

3) Desenvolupament de l'activitat

Aquesta activitat es pot desenvolupar de forma individual o en grup si diverses persones fan el projecte. Heu de llegir el document *Informe agregat balanç social 2011* de la Xarxa d'Economia Solidària, extreure'n els indicadors d'impacte social i balanç social i aplicar-los als cinc projectes d'emprenedoria social que heu escollit mitjançant una graella o matriu d'anàlisi.

4) Competències transversals que es pretenen desenvolupar

- Capacitat per a buscar, identificar, organitzar i utilitzar adequadament informació.
- Capacitat per a l'anàlisi crítica i la síntesi.
- Capacitat per a emprendre i innovar.
- Capacitat per a adoptar actituds i comportaments d'acord amb una pràctica professional ètica i responsable.
- Capacitat per a utilitzar i aplicar les tecnologies de la informació i la comunicació en els àmbits acadèmic i professional.
- Capacitat per a analitzar, organitzar i planificar l'activitat professional de manera òptima.
- Capacitat per a treballar en equip i en xarxa en entorns multidisciplinaris.
- Capacitat de creació de sensibilitat social.

5) Resum i conclusions

Cal aprendre a identificar una empresa tradicional d'una empresa social a partir de l'ús d'eines analítiques i de mesura de l'impacte o balanç social com les que hem suggerit en aquesta activitat.

Activitat d'aprenentatge 3. Jugar a ser emprenedor/a social

1) Descripció de l'activitat

En l'activitat següent, que hem anomenat *Jugar a ser emprenedor/a social*, heu de crear el pla d'empresa del projecte d'emprenedoria social que heu somniat dur a terme algun dia. Podeu escollir qualsevol tipus d'activitat econòmica, de producte o de serveis, i fer una simulació de possible empresa social. Per això cal que us familiaritzeu amb els factors clau per a crear una empresa i identifiqueu:

- a) Persona emprenedora o equip fundador
- b) Pla de màrqueting
- c) Pla de producció o d'operacions
- d) Pla d'organització
- e) Pla juridicofiscal
- f) Pla econòmic i financer

2) Objectius de l'activitat didàctica

- Analitzar el document *Guia per a l'elaboració del pla d'empresa* de la Generalitat de Catalunya, que desplega els sis factors clau abans esmentats, i desenvolupar una simulació del vostre propi pla d'empresa social. Aquesta activitat és millor fer-la en grup amb altres companys.

3) Desenvolupament de l'activitat

Entreu en el document *Guia per a l'elaboració del pla d'empresa* de la Generalitat de Catalunya i creeu una simulació del vostre pla d'empresa social a partir del desenvolupament, pas a pas, dels sis factors claus que us indica la guia.

4) Competències transversals que es pretenen desenvolupar

- Capacitat per a buscar, identificar, organitzar i utilitzar adequadament informació.
- Capacitat per a l'anàlisi crítica i la síntesi.
- Capacitat per a emprendre i innovar.
- Capacitat per a adoptar actituds i comportaments d'acord amb una pràctica professional ètica i responsable.
- Capacitat per a comunicar correctament, per escrit o oralment, tant en les llengües pròpies com en una llengua estrangera.
- Capacitat per a utilitzar i aplicar les tecnologies de la informació i la comunicació en els àmbits acadèmic i professional.
- Capacitat per a analitzar, organitzar i planificar l'activitat professional de manera òptima.
- Capacitat per a treballar en equip i en xarxa en entorns multidisciplinaris.
- Capacitat creativa i participativa.
- Capacitat de negociació.
- Capacitat de transformació de l'entorn.

5) Resum i conclusions

Es poden adquirir competències d'emprenedoria social de manera activa mitjançant una dinàmica simulada de creació del propi pla d'empresa social. No com un projecte perfecte, sinó com una activitat per a poder generar un laboratori d'idees realitzables d'emprenedoria social seguint un procés de planificació empresarial.

Guia per l'elaboració del pla d'empresa de la Generalitat de Catalunya

http://www20.gencat.cat/docs/treball/06%20-%20INICIA/Documents/Generic/Arxius/doc_10055414_1.pdf

